



Justitsministeriet

Lovafdelingen

Dato: 5. juli 2006
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2005-730-0013
Dok.: AHN40163

NOTITS

om

udviklingen i straffniveauet efter lov nr. 380 af 6. juni 2002 (strafskærpelsesloven)

1. Indledning

Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (strafskærpelsesloven) blev der gennemført en række ændringer af straffeloven, der havde til formål at skærpe straffene for bl.a. vold, voldtægt, seksuelt misbrug af børn, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, uagtsomt manddrab og fareforvoldelse i forbindelse med spirituskørsel eller særlig hensynsløs kørsel, brugstyveri af motorkøretøjer og menneskesmugling mv. Loven trådte i kraft den 8. juni 2002.

Justitsministeren tilkendegav under behandlingen af lovforslaget, at Justitsministeriet ville anmode Rigsadvokaten om nøje at følge retspraksis i sager om bl.a. vold og voldtægt med henblik på at kunne belyse udviklingen i straffniveauet efter lovens ikrafttræden.

Rigsadvokaten afleverede den 20. januar 2004 6 redegørelser til Justitsministeriet om straffene på de områder, der er omfattet af strafskærpelsesloven. Redegørelserne byggede på de udtalelser, som de regionale statsadvokater var kommet med, samt en gennemgang af de forelagte sager på de enkelte områder.

Undersøgelserne fra januar 2004 om straffene i sagerne om voldtægt og sager om overtrædelse af straffelovens § 222 (seksuelt misbrug af børn) viste, at strafskærpelsen måtte anses for at være slået igennem i de fleste sager. Der var dog blandt de undersøgte sager også eksempler på straffe, som efter Rigsadvokatens opfattelse måtte anses for at være i underkanten af det tilsigtede straffniveau efter strafskærpelsen i 2002. For så vidt angår straffene i voldssagerne viste undersøgelsen, at der i vidt omfang var taget højde for strafskærpelsen, men at det i nogle konkrete sager også var tvivlsomt, om strafskærpelsen havde medført forhøjede straffe, ligesom der i en del

sager var udmålt en straf, hvor der ikke som forudsat i strafskærpelsesloven kunne antages at foreligge en forhøjelse med en tredjedel i forhold til de hidtidige straffe.

Justitsministeriet anmodede på den baggrund ved brev af 14. maj 2004 Rigsadvokaten om efter ca. 1 års forløb at afgive en fornyet redegørelse om udviklingen i strafniveauet i sager om straffelovens §§ 244 – 246, § 216 og § 222.

Rigsadvokaten iværksatte derfor en ordning, hvorefter der skulle ske indberetning af domme om voldtægt og overtrædelse af straffelovens § 222 i perioden fra den 1. marts 2004 til udgangen af december 2004. Med hensyn til voldssagerne skulle en række udvalgte politimestre udfylde skemaer om alle ikke ankede byretsdomme afsagt i perioden fra den 1. marts 2004 til udgangen af oktober 2004. På dette grundlag og på baggrund af afsagte landsretsdomme i 2004 skulle de regionale statsadvokater og de nævnte politimestre afgive udtalelser om strafudmålingen i voldsager i 2004.

Rigsadvokaten afleverede herefter den 7. juni 2005 3 redegørelser til Justitsministeriet om straffene i voldssager, voldtægtssager og sager om overtrædelse af straffelovens § 222. Redegørelserne byggede på ovennævnte indberetningsordninger og de udtalelser, som de regionale statsadvokater og de nævnte politimestre havde afgivet.

I redegørelserne konkluderede Rigsadvokaten, at der i det væsentligste i domstolenes strafudmåling i voldssagerne var taget højde for den skærpelse af straffene med en tredjedel, der var hensigten med ændringen af straffelovens bestemmelser i §§ 244-246 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Det var desuden Rigsadvokatens opfattelse, at de forhøjede straffe i sager om overtrædelse af straffelovens § 216, der var tilsigtet med lovændringen i 2002, måtte anses for generelt at være slået igennem i praksis ved domstolene. For så vidt angår sagerne om overtrædelse af straffelovens § 222 var det sammenfattende Rigsadvokatens opfattelse, at strafudmålingen generelt måtte antages at tage udgangspunkt i tilkendegivelserne i forarbejderne til lov nr. 380 af 6. juni 2002. Der var dog i enkelte sager udmålt en straf, som efter Rigsadvokatens opfattelse måtte anses for at være for lav.

Justitsministeriet anmodede på den baggrund ved brev af 28. juni 2005 Rigsadvokaten om inden den 1. juli 2006 at aflevere en ny redegørelse til ministeriet om udviklingen i strafniveauet efter lovens ikrafttræden med hensyn til de bestemmelser, der er omfattet af redegørelserne fra 7. juni 2005, for derved at skabe en endnu bredere dokumentation for udviklingen på området.

Ved brev af 15. februar 2006 anmodede Justitsministeriet supplerende Rigsadvokaten om – i det omfang de indberettede sager giver grundlag for det – at sammenholde strafniveauet i voldtægtsager efter straffelovens § 216 med strafniveauet i sager om overtrædelse af straffelovens § 222,

hvor overgrebet mod barnet har en vis lighed med voldtægt, uden at der dog har været grundlag for at rejse tiltale efter straffelovens § 216.

Rigsadvokaten har herefter den 4. juli 2006 afgivet 3 redegørelser om straffene i voldssager, voldtægtssager og sager om seksuelt misbrug af børn efter strafskærperne i 2002.

Nedenfor i pkt. 2-4 gennemgås i hovedtræk konklusionerne i disse redegørelser. Justitsministeriets indstilling er gengivet under pkt. 5.

2. Straffene i voldssager efter ændringen af straffelovens § 244-246

2.1. §§ 244-246 – vold, kvalificeret vold og vold under særdeles skærpende omstændigheder

Ved strafskærpesloven blev strafferammen i straffelovens § 244 for simpel vold hævet fra fængsel indtil 1 år og 6 måneder til fængsel indtil 3 år. Strafferammen i § 245 for kvalificeret vold blev hævet fra fængsel indtil 4 år til fængsel indtil 6 år, og strafferammen i § 246 for vold under særdeles skærpende omstændigheder blev hævet fra fængsel indtil 8 år til fængsel indtil 10 år.

Ifølge forarbejderne tilsigtes det, at straffen i voldssager gennemgående forhøjes med omkring en tredjedel i forhold til den straf, der efter hidtidig praksis ville være blevet fastsat af domstolene.

Rigsadvokatens redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 25/2005, hvorefter der skulle ske indberetning af landsretsdomme for overtrædelse af straffelovens §§ 244-246. Ordningen omfatter domme afsagt i perioden fra den 1. august 2005 til udgangen af januar 2006.

Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i medfør af indberetningsordningen er blevet indberettet 347 sager.

2.2. Straffelovens § 244

Rigsadvokaten finder, at strafskærpsen i almindelighed må antages at være slået igennem. Det bekræftes også ved en gennemgang af sagerne om såkaldt restaurationsvold efter straffelovens § 244, som ikke er omfattet af strafskærpsen. I denne gruppe sager ligger strafniveauet således generelt lidt lavere end i de andre sager om vold efter § 244.

I hovedparten af de gennemgåede domme er strafudmålingen ifølge præmisserne i dommene sket efter en meget konkret vurdering af omstændighederne i sagen. De forhold, der navnlig har betydning ved straffastsættelsen, er optakten til volden, herunder f.eks. skænderi eller provokationer, voldens karakter, forurettedes eventuelle skader og den tiltaltes personlige forhold. Også forholdet mellem tiltalte og forurettede spiller ind.

Sammenfattende er det Rigsadvokatens opfattelse, at strafs-kærpelsen må antages at være slået igennem i størsteparten af sagerne, der vedrører overtrædelse af straffelovens § 244. Samtidig foreligger der dog nogle sager, hvor der næppe kan siges at foreligge en skærpelse, eller hvor det er tvivlsomt, om der er sket en forhøjelse af straffen i forhold til hidtidig praksis.

2.3. Straffelovens § 245

De regionale statsadvokater har vurderet, at der i 20 ud af 36 sager er sket en skærpelse af den udmålte straf, men dog således at skærpelsen i enkelte tilfælde ikke er sket med 1/3. I 15 domme finder statsadvokaterne, at det - bl.a. på grund af særlige omstændigheder - er vanskeligt at vurdere, om der er sket en skærpelse af straffen, mens vurderingen er, at der i 1 dom ikke er sket en skærpelse af straffen.

Rigsadvokaten er enig med statsadvokaterne i, at det i en række af sagerne på grund af de meget konkrete omstændigheder er vanskeligt at vurdere, om der er sket en skærpelse af straffen. Efter en gennemgang af de 36 domme er det dog Rigsadvokatens opfattelse, at der i hovedparten af sagerne er sket en skærpelse af straffen, og at skærpelsen er på omkring 1/3 i forhold til straffen før strafs-kærpelsen.

På baggrund af de domme, der er indgået i undersøgelsen, og en gennemgang af de øvrige domme, som statsadvokaterne har indberettet, er det sammenfattende Rigsadvokatens opfattelse, at dommene om vold efter straffelovens § 245 giver grundlag for at antage, at strafs-kærpelsen i almindelighed slår igennem i disse sager.

2.4. Straffelovens § 246

I redegørelsen indgår 4 domme om vold efter straffelovens § 246. En af dommene er under anke til Højesteret, og i de øvrige domme foreligger der konkrete omstændigheder, som efter Rigsadvokatens opfattelse indebærer, at dommene ikke giver generelle retningslinier for strafudmålingen for overtrædelse af straffelovens § 246. På den baggrund er der efter Rigsadvokatens opfattelse ikke anledning til at ændre den konklusion, som var anført i redegørelsen fra juni 2005. I sidstnævnte redegørelse konkluderede Rigsadvokaten bl.a., at strafs-kærpelsen fra 2002 i det væsentligste også var slået igennem i retspraksis i sager om overtrædelse af straffelovens § 246.

2.5. Rigsadvokatens samlede vurdering og konklusion

Sammenfattende konkluderer Rigsadvokaten i redegørelsen, at der i det væsentligste i domstolernes strafudmåling i voldssager er foretaget den skærpelse af straffene med en tredjedel, der var hensigten med ændringen af straffelovens bestemmelser i §§ 244 – 246 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Der er dog også nogle sager, hvor strafskærpelsen ikke kan siges at være slået igennem, eller hvor det er vanskeligt at vurdere, om der fuldt ud er taget hensyn til strafskærpelsen.

Det fremgår imidlertid af forarbejderne til lovændringen i 2002, at straffastsættelsen fortsat vil bero på domstolenes konkrete vurdering i de enkelte tilfælde af samtlige sagens omstændigheder, og at de angivne straffniveauer vil kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpene eller formildende omstændigheder.

Rigsadvokaten anfører, at der således altid ved en gennemgang af et større antal sager vil foreligge eksempler på, at straffen fastsættes under det niveau, som i øvrigt må anses for gældende, og hvor der foreligger en begrundelse herfor i sagens konkrete omstændigheder, der taler i formildende retning.

Det anførte taler efter Rigsadvokatens opfattelse for, at der ikke længere er behov for at følge straffene i voldssager. Med det formål at skabe et endnu bedre grundlag for at vurdere udviklingen i strafudmålingen, finder Rigsadvokaten det dog hensigtsmæssigt, at anklagemyndigheden i en ny periode følger straffastsættelsen i voldssager med henblik på at afgive en yderligere redegørelse om straffene.

3. Straffene i voldtægtssager efter ændringen af straffelovens § 216

3.1. § 216 – voldtægt

Ved strafskærpelsesloven i 2002 blev strafferammen i straffelovens § 216, stk. 1, hævet fra fængsel indtil 6 år til fængsel indtil 8 år. Endvidere blev strafferammen i § 216, stk. 2, hævet fra fængsel indtil 10 år til fængsel indtil 12 år. Ændringerne omfatter også forhold, der henføres under § 216, jf. § 224 eller § 225 (anden kønslig omgang mv.).

Ifølge forarbejderne tilsigtes med forhøjelsen af strafferammerne i § 216 en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldtægtssager i størrelsesordenen 1 år.

Rigsadvokatens redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 25/2005, hvorefter der skulle ske indberetning af alle by- og landsretsafgørelser, hvor der er

domfældt for overtrædelse af straffelovens § 216, herunder også § 216, jf. §§ 224 eller 225. Ordningen omfatter endelige by- og landsretsdomme afsagt i perioden fra 1. august 2005 til udgangen af januar 2006.

Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i medfør af indberetningsordningen er blevet indberettet 30 afsluttede sager.

3.2. Rigsadvokatens samlede vurdering og konklusion

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at strafskærpelsen må anses for at være slået fuldt ud igennem i langt de fleste sager om voldtægt, der indgår i redegørelsen.

I 2 sager kan straffen ikke anses for at være forhøjet fuldt ud med 1 år, men der er sket en skærpelse i forhold til det strafniveau, der var gældende før lovændringen.

I en tredje sag er der efter Rigsadvokatens opfattelse tale om en for mild strafudmåling, men da straffen blev fastsat også under hensyntagen til sagens atypiske karakter, har sagen efter rigsadvokatens opfattelse ikke været egnet til at blive søgt indbragt for Højesteret med henblik på en generel tilkendegivelse om strafniveauet.

På trods af denne ene dom, hvor straffen efter Rigsadvokatens opfattelse er for mild, finder Rigsadvokaten, at det samlede billede af straffene i voldtægtssager viser, at strafskærpelsen er gennemført i praksis. Det taler efter Rigsadvokatens opfattelse for, at der ikke længere er behov for, at han får forelagt alle domme om voldtægt for at vurdere ankespørgsmålet. Rigsadvokaten finder det dog hensigtsmæssigt i en ny periode at følge strafudmålingen i voldtægtssager med henblik på at afgive en yderligere redegørelse om straffene.

4. Straffene i sager om seksuelt misbrug af børn (straffelovens § 222)

4.1. § 222 – seksuelt misbrug af børn

Strafferammerne i straffelovens § 222, stk. 1 og 2, blev ved strafskærpelsesloven i 2002 hævet fra henholdsvis fængsel indtil 6 og 10 år til fængsel indtil 8 og 12 år. Ved ændringen tilsigtes en vis generel forhøjelse af straffene for overtrædelse af § 222.

Rigsadvokatens redegørelse bygger på en indberetningsordning, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 25/2005, hvorefter der skulle ske indberetning af alle by- og landsretsafgørelse, hvor der er domfældt for overtrædelse af straffelovens § 222, herunder også § 222, jf. §§ 224 eller 225. Ordning-

gen omfatter endelige by- og landsretsdomme afsagt i perioden fra 1. august 2005 til udgangen af januar 2006.

Det fremgår af Rigsadvokatens redegørelse, at der i medfør af indberetningsordningen er blevet indberettet 63 sager.

4.2. Rigsadvokatens samlede vurdering og konklusion

Rigsadvokaten konkluderer i redegørelsen, at det er vanskeligt at vurdere straffniveaue, bl.a. fordi der ikke foreligger redegørelser om straffene forud for strafskærpelsen i 2002. Hertil kommer, at sager om overtrædelse af straffelovens § 222 i høj grad er svære at sammenligne, idet de omfatter forhold af meget forskellig karakter og grovhed, og strafudmålingen sker ifølge dommenes præmisser efter en meget konkret vurdering af sagens omstændigheder.

I redegørelsen peges der i tilknytning hertil på, at der er tale om et bredt spektrum af sager. Overgreb, som henføres til straffelovens § 222, kan spænde fra anden kønslig omgang end samleje i kæresteforhold, f.eks. et seksuelt forhold mellem en 14-årig pige og 16-årig dreng, til voksne personers længerevarende og meget grove misbrug af mindre børn.

Rigsadvokaten anfører i den forbindelse, at det ikke er overraskende, at straffene varierer mellem betinget dom uden straffastsættelse, betinget eller delvis betinget dom med straffastsættelse, herunder med vilkår om behandling, og ubetingede straffe i intervallet mellem 20 dages fængsel og fængsel i 7 år.

For så vidt angår sager om overtrædelse af straffelovens § 222, hvor overgrebet har en vis lighed med voldtægt, påpeger Rigsadvokaten, at der er indberettet meget få sager af denne art. I 2 af sagerne blev straffene for adskillige overgreb gennem en længere periode ikke udmålt på et tilsvarende niveau som i sager om voldtægt. I en tredje sag, der drejede sig om et samleje og blufærdighedskrænkelser, blev straffen imidlertid fastsat til fængsel i 2 år. I denne sag er der således ikke tale om et lavere straffniveau end ved såkaldt kontaktvoldtægt, hvor udgangspunktet er fængsel i 1 år og 6 måneder.

Sammenfattende er det Rigsadvokatens opfattelse, at der i langt hovedparten af sagerne i vidt omfang er taget hensyn til, at straffen efter lovændringen skulle skærpes. Det er endvidere tydeligt, at der i forbindelse med denne undersøgelse i forhold til de tidligere undersøgelser er afsagt et større antal domme, hvor straffene ligger i niveauet 2 års fængsel til fængsel i 3 år og 6 måneder.

Der er dog enkelte sager, hvor der efter Rigsadvokatens opfattelse burde være udmålt en højere straf.

Blandt disse er 2 sager af anklagemyndigheden anket til Højesteret med påstand om skærpelse af straffen, og Højesteret får endvidere lejlighed til at tage stilling til strafudmålingen i en tredje sag, hvor der efter ansøgning fra den tiltalte er meddelt tilladelse til anke af strafudmålingen. Disse sager kan få betydning for den fremtidige straffastsættelse på området.

På den baggrund vil Rigsadvokaten i en ny periode følge strafudmålingen i sager om overtrædelse af straffelovens § 222 med henblik på at afgive en ny redegørelse om straffene.

5. Justitsministeriets indstilling

Efter Justitsministeriets opfattelse kan det på grundlag af Rigsadvokatens redegørelser konkluderes, at domstolene i voldssager fortsat i det væsentligste tager hensyn til den skærpelse af straffene med en tredjedel, der var hensigten med ændringen af straffelovens voldsbestemmelser i 2002. Tilsvarende kan det konkluderes, at strafskærpelserne i voldtægtssager må anses for at være slået fuldt ud igennem i langt de fleste sager.

I sager om seksuelt misbrug af børn viser Rigsadvokatens redegørelse, at der i langt hovedparten af sagerne i vidt omfang er taget hensyn til, at straffen efter lovændringen i 2002 skulle skærpes.

Der kan forekomme enkelte domme, hvor der ikke synes fuldt ud at være sket den tilsigtede forhøjelse, men efter gennemgangen og den konkrete vurdering af de mange domme i forbindelse med de indberetningsordninger, der er knyttet til såvel den seneste som tidligere redegørelser fra Rigsadvokaten, er det overordnede billede, at strafskærpelserne er slået igennem.

Justitsministeriet finder det dog rigtigst at anmode Rigsadvokaten om inden den 1. juli 2007 på ny at afgive redegørelser om strafniveauet i sager om vold, voldtægt og seksuelt misbrug af børn for derved at skabe et endnu bedre grundlag for at vurdere udviklingen i strafudmålingen. I sager om seksuelt misbrug af børn, herunder sager om voldtægt af børn under 15 år, vil Justitsministeriet anmode Rigsadvokaten om fortsat at bygge redegørelserne på en indberetning af alle sager i en nærmere bestemt periode.